

Laatste akte

Rifka Faber bij Boekerij:

Fatale oplossing

Het kaartenhuis

Laatste akte

Rifka Faber

Laatste akte

Als een bewoner van zorghoeve De Uyterwaarden overlijdt,
denkt iedereen aan een natuurlijke dood.

Maar is dat wel zo?

ISBN 978-90-492-0847-9

ISBN 978-94-023-2743-4 (e-book)

NUR 330

Omslagontwerp: Margo Togni

Omslagbeeld: © Trevillion

Zetwerk: Mat-Zet b.v., Weesp

© 2026 Rifka Faber en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Proloog

Zondag 26 januari

Wat niemand je vertelt over het plegen van een moord: hoe lekker het voelt.

En dan bedoel ik het moment er net ná. Het is alsof je tegelijk klaarkomt, een heerlijk vette en zoete snack in je mond propt en je veel te lang opgehouden plas eindelijk kunt laten stromen. Kijk nou hoe ze in die tuinstoel zit, met haar ogen starend in de koude winternacht, haar kamerjas opengevallen, haar nachthemd klevend aan haar sleutelbeenderen, met niets dan droog vel en breekbaar bot eronder.

Dit was geen mens meer, allang niet meer. En nu is ze dood. Door mij. God, wat voelt dat goed. Ineens heb ik enorm zin om te roken, maar dat zou stom zijn. Niet hier. Niet op het terras waar morgenvroeg een medewerker, of een van de andere dementerende bewoners van de instelling op het lichaam zal stuiten. Ik moet geen sporen achterlaten. Zo leef ik tenslotte al jaren, dus ik weet precies wat ik moet doen. Al lijkt het me sterk dat ze überhaupt een sporenonderzoek zouden uitvoeren bij iemand die al zo ver voorbij de uiterste houdbaarheidsdatum leefde.

Wat ook niemand je vertelt over het plegen van een moord: hoeveel voorbereiding je nodig hebt.

Tenminste, bij een moord met voorbedachten rade. Die schijnen trouwens best zeldzaam te zijn. In de meeste gevallen is het een uit de

hand gelopen conflict tussen bekenden, wordt het geweld een laatste keer te ver doorgevoerd, en is de plek van de misdaad een ondoordachte puinhoop waarin de dader net zo goed zijn naam in bloed had kunnen achterlaten.

Maar de voorbereiding, dat viel me dus tegen. Waar je wel niet aan moet denken voordat je eindelijk je plan kunt uitvoeren. Het begon al met de selectie van het slachtoffer. Je zou zeggen dat er keus genoeg is met een zorginstelling vol wandelende doden. Maar ik had duidelijke criteria, en het kostte me verrassend veel tijd om die af te werken. Je wilt bijvoorbeeld niet een van die onvoorspelbare types die zo verschrikkelijk kwaad kunnen worden en nog best wat kracht hebben om zich te verzetten. De mompelaars vielen ook af, want elk geluid is een risico. En ik wilde ook niet zo'n vastgelopen oudje dat elke dag op precies dezelfde manier op precies dezelfde plekken doorbrengt. Een stille dwaler, die had ik nodig.

Maar dat was nog maar het begin. Toen ik mijn keuze had gemaakt, werd het pas echt ingewikkeld. Plaats, tijdstip, methode – er zijn zo veel variabelen waar je over na moet denken. En je weet dat het in één keer goed moet, dus hoe voorkom je dat je toch moet improviseren als het moment daar is? Bijna lachwekkend hoeveel zorgen ik me daarover heb gemaakt. Uiteindelijk ging het bijna vanzelf.

Stap een was het weer openen van de zijdeur die toegang biedt tot het terras, nadat die volgens protocol om acht uur 's avonds op slot was gedraaid. *Easy*.

Stap twee was ongezien in het appartement komen. Gelukkig zat er geen automatische melder op de voordeur van deze vrouw. En dus hoefde ik alleen maar te wachten tot de rust intrad. Alleen mijn geduld werd op de proef gesteld; pas om middernacht was er helemaal niemand meer op de gangen te vinden. Ondanks al mijn voorbereiding bleef het spannend om daadwerkelijk haar deur open te doen en het appartement binnen te stappen.

Toch was alles wat daarna volgde verbazend simpel. De vrouw lag in bed alsof ze op me had gewacht. Haar ogen starden in het niets. Heel even dacht ik dat de Dood zelf me voor was geweest. Het verras-

te me wat ik op dat moment voelde: een diepe teleurstelling. Maar toen bewoog ze haar hoofd, knipperde traag. En pas op dat moment kwam de opluchting die ik eerder had verwacht. Daar, op de drempel van haar slaapkamer, drong eindelijk tot me door waar ik in werkelijkheid naar verlangde, en hoe dicht ik was bij het bevredigen van dat verlangen.

Stap drie was nog de lastigste, dat hoopje mens naar buiten krijgen. Ze kwam – onverdraaglijk langzaam – haar bed uit, schoof mechanisch haar blauw dooraderde voeten in haar pantoffels en klauwde met haar vingers naar de zijden kamerjas. De luxe waarin de stumpers in deze zorghoeve baden, zonder zich ervan bewust te zijn... Ze liet zich aankleden als een vorstin, voor de allerlaatste keer, en schuifelde vervolgens met me mee zonder zichtbare reactie. Precies wat ik had gehoopt toen ik haar uitkoos. Bij de rollator bleef ze staan. Weer die grijpende beweging. Maar over dat detail had ik nagedacht, de rollator wilde ik er niet bij hebben. Zonder dat ding zou ze veel beter te sturen zijn. Dus pakte ik haar bij haar dunne bovenarm en loodste haar zo resoluut mogelijk verder, de deur uit.

Een van mijn grootste zorgen was tijd. Het was maar een meter of tien om naar de tuindeur aan het einde van de gang te komen, maar mijn hemel, wat duurde dat lang. Elke stap van die ongetwijfeld onbetaalbare pantoffels vroeg een voorbereiding, een uitvoering en ten slotte een moment van herstel. Ik moest me inhouden om mijn greep op haar arm licht te houden. Met al die bloedverdunners is één keer stevig vastpakken al genoeg om blauwe plekken achter te laten. Maar wat had ik graag mijn hand samengeperst, en in dat laatste restje pees en spier en bot en bloedvat geknepen, zo hard geknepen dat zelfs dit zwijgende mens het had uitgekild van de pijn.

Een minuut verstreek voordat we bij de deur waren. Toen ik die opende, botste de nachtelijke vrieskou op het broeikasklimaat dat de haperende lijven binnen op temperatuur houdt. Het benam me een ogenblik de adem. Er trok een huivering door de vrouw naast me, maar aan haar gezichtsuitdrukking veranderde niets.

En toen kwam stap vier. De stap waarbij alle voorbereiding in het niet viel. Met de deur dichtgetrokken achter ons, en het verlaten terras vol tafels en tuinstoelen voor ons, was dit hét moment. De vrouw wankelde door de ongewone inspanning die haar gestel zonder rollator moest leveren. Toen ik dat zag, rees er een diepe voldoening in me op. Dit wankelen, haar zwijgen, de koudste nacht van deze winter. Alles kwam perfect samen.

Stap vier. Het beëindigen van dit leven. Bij tien graden onder nul zou het minstens een uur duren voor iemand overleed die zonder enige bescherming buiten was. En daar had ik ook best op kunnen wachten. Wie zou er midden in de nacht op dit terras moeten komen? De enige deur van binnenuit zit immers altijd dicht, en vanaf de wandelpaden van het omringende park is deze hoek van het terras zelfs bij daglicht amper te zien.

Over een uur of acht komt de zon pas op, en tot die tijd zal deze vrouw hier onopgemerkt blijven zitten, in een tuinstoel, voor zich uit starend zoals ze dat al maanden heeft gedaan, maar dan met een hart dat niet langer klopt. Als een stille dwaler die de verkeerde nacht heeft uitgezocht om zonder haar rollator naar buiten te strompelen. Tragisch, maar niet onmogelijk.

Nee, de tijd was geen probleem bij stap vier. Toch week ik juist hier, ter plekke, van mijn vooropgezette plan af. Vanwege dat gevoel waar niemand je over vertelt.

Voor ik mezelf kon bedwingen had ik die ingevallen mond en die koude, spitse neus afgedekt met mijn handschoen. Haar lege ogen boven mijn hand werden heel even groter, maar bleven zonder uitdrukking. Ze staaarde me aan, als een wezenloze pop. En net toen ik dacht dat ze zonder enige reactie haar laatste restje menselijkheid zou opgeven, reageerde haar lichaam. De geur van verse urine rees op uit haar schoot, en het biologische wezen dat ergens diep in dat uitgedoofde brein huisde, roerde zich. Eindelijk. Ze probeerde haar gezicht uit mijn greep te bevrijden, haar vingers klauwden in de lucht, haar dunne schouders schokten. Was het haar oude zelf dat ik in die laatste momenten van haar leven zag terugkeren in haar ogen? Wist ze op

dat moment dan toch wat er met haar gebeurde? Zo leek het wel. En het was precies dat moment dat ik bedoel. Het moment dat je zeker weet dat je een leven neemt.

God, wat is dat lekker.

1

Maandag 28 juli

‘De ingang van het ziekenhuis is net de hemelpoort.’ Die uitspraak van een oudere patiënte, maanden geleden, schiet Chris Griffioen te binnen als ze de grote draaideur van het Petrus Camper Ziekenhuis in zicht krijgt. ‘We moeten er allemaal een keer doorheen,’ had de vrouw gezegd. ‘En zodra je naar binnen gaat, voelt het toch alsof er een oordeel over je wordt gevelld.’

‘De draaideur is een mallempoort die alle onrust, zorgen en angst aanwakkert die je normaal wegstopt. Wat voor weer het buiten is? Doet er niet meer toe. Je beroep? Je bankrekening? Je maatschappelijke status? Achter die deur is het allemaal onbelangrijk. Hier gaat het om familie en vrienden en geliefden, om leven en dood, en telt maar één vraag: kom je als patiënt of als bezoeker?’ Al deze observaties zijn waar, maar het ligt toch net even anders als je er werkt.

Chris houdt haar pas in. Om haar heen lopen de mensen op de draaideur af. Een ouder echtpaar beweegt zich aarzelend, een student beent haar voorbij met een zorgeloosheid die suggereert dat hij maar heel even de zomerse warmte hoeft te verlaten en daarna snel een terrasje gaat opzoeken. Want dat is het verschil met de hemelpoort, had de vrouw gezegd. ‘De draaideur kan je ook alles teruggeven, als je weer naar buiten komt. Of bijna alles. Want er is binnen toch vaak een steentje getrokken uit de muur die we bouwen om onze sterfelijkheid maar niet te hoeven zien.’

Chris laat haar blik over de voorgevel van het Groninger ziekenhuis gaan. Tien maanden geleden begon ze hier als arts-assistente bij Chirurgie, een rol die haar uiteindelijk iets heel anders bracht dan ze had verwacht, inclusief een moordzaak die haar ook zelf bijna het leven kostte. Drie maanden geleden kwam ze hier als herstellende patiënt weer naar buiten. Ze masseert haar rechterhand, waarop de littekens van de laatste poging tot reconstructie wit afsteken. Nu moet ze weer naar binnen, door de hoofdingang. Als patiënt, als arts en als bezoeker tegelijk. En ze weet dit keer niet hoe ze naar buiten zal komen.

‘Chris, fijn dat je er bent.’

Erna Winkels staat op vanachter haar bureau en loopt naar haar toe. Heel even denkt Chris dat de normaal zo gereserveerde chirurgie haar gaat omhelzen. In plaats daarvan pakt ze Chris bij de bovenarmen.

‘Hoe is het nu met je?’ De toon van haar voormalige opleider is bijna moederlijk te noemen.

Hoe het met me is? Hoe denk je? Ik wil ook weer zo’n witte jas aan, ik wil me ook weer dokter voelen, ik wil iets anders doen dan elke dag hopen dat mijn snijhand weer een fractie van zijn oude fijne motoriek heeft teruggewonnen. En ik wil weten waarom je me hier hebt laten komen.

‘Wel goed,’ zegt ze in plaats daarvan.

‘Mooi,’ zegt Winkels en ze knikt er goedkeurend bij. ‘Dat stelt me gerust.’

Ze laat Chris weer los en loopt terug naar haar stoel.

‘Ga zitten.’

Als Chris zit, merkt ze dat ze onwillekeurig haar rechterhand op haar linker laat rusten, alsof ze haar gekwetste hand nog steeds niet kan optillen. Een maniertje dat ze aan de eerste twee weken van revalidatie heeft overgehouden. Ze trekt haar linkerhand weg, maar ziet Winkels kijken. *Te laat.*

‘Heb je nog veel last?’

‘Amper. Hij is al bijna weer de oude.’

Winkels knikt nog eens en maakt een geluidje dat alles kan betekenen. *Ze weet dat ik lieg.* Ze pakt het papier op dat voor haar op het bureau ligt, werpt er een korte blik op, en legt het dan opzij.

‘Het punt is...’

Nu komt het.

‘Het punt is dat we in dit soort situaties een beslissing moeten nemen.’

‘Wie zijn “we”?’

Winkels glimlacht. ‘Meteen naar de kern van de zaak. Dat is in elk geval niet veranderd.’ Het klinkt warm, maar Chris weet niet of het als compliment bedoeld is.

‘Wat ik bedoel, is dat je een opleidingsplaats bezet houdt, en die zijn schaars.’

‘En?’ *Blijf rustig, Chris.*

‘En normaal gesproken zouden we zo’n groot talent als jij de ruimte gunnen om te herstellen. Maar gezien de aard van je letsel...’

De stilte die volgt, snijdt Chris door haar ziel. *Normaal gesproken.* Winkels wacht haar reactie even af en praat dan verder, maar Chris hoort de woorden amper. Ze ziet de mond van de oude chirurg bewegen, die vaardige, gezonde handen van haar verontschuldigende gebaren maken. Winkels was de vrouw die hier jaren geleden als eerste het mannenbastion binnenkwam, die Chris maande om geduld te hebben met de haantjescultuur, om haar plaats te veroveren door goed werk te leveren. Met haar handen, niet met een grote mond. Of in haar woorden: ‘eerst snijden, dan strijden’. *Tot je niet meer kunt snijden.*

‘... dus hoe verdrietig ook, we zien geen plaats meer voor jou bij Chirurgie.’

Chris bijt op haar lip. Het laatste dat ze wil is hier in tranen uitbarsten vanwege de kortzichtigheid van de vakgroep.

‘Je begrijpt dat we niet echt een keuze hebben.’

‘Natuurlijk wel.’ Chris kan zich niet langer inhouden.

‘Chris...’

‘Jullie zouden er ook voor kunnen kiezen om me meer tijd te gunnen voor de revalidatie die mijn hand nodig heeft. Om de gok te nemen – als ik echt zo’n groot talent ben.’ Ze heeft meteen spijt van het sarcasme waarmee ze de laatste woorden uitspreekt.

‘Op hoeveel procent zit je nu?’ Winkels vraagt het op zachte toon.

Maar het is duidelijk dat liegen over het herstel van de functionaliteit van haar hand een gepasseerd station is. De waarheid vertellen wil Chris evenmin.

‘Oké, misschien gaat de revalidatie niet zo snel als ik wil, maar ik ga nog elke week vooruit.’

Winkels blijft haar doordringend aankijken.

‘Ik weet zeker dat ik over een half jaar weer aan de slag kan.’

‘En dat is je inschatting als arts?’

Dat steekt. Chris kan zien dat die woorden Winkels zelf ook pijn doen, maar ze snapt precies wat haar oude opleider bedoelt. Natuurlijk is dat niet haar inschatting als arts. Ze zit hier niet in haar witte jas, en als het over haar hand – haar snijhand – gaat, is ze binnen de muren van dit ziekenhuis maar één ding. Een patiënt.

Twintig minuten later loopt Chris door de draaideur weer naar buiten, de ongenadige hitte van de zomer in. Ze heeft een brief in de hand waarop het nog eens zwart-op-wit geschreven staat; Chris Griffioen wordt hier geen chirurg meer. *Wat had je dan gedacht dat ze ging zeggen?* Ze was van plan om na het gesprek nog langs te gaan op haar oude afdeling, maar ze huivert bij de gedachte aan een ontmoeting met de andere artsen in opleiding, met de verpleegkundigen en met de chirurgen die niet op de ok staan. Ze wilde alleen maar zo snel mogelijk vertrekken uit de kamer van Winkels, uit het Petrus Camper, ondanks alle woorden die nog volgden. Bijvoorbeeld over het persoonlijke verzoek van directeur Van der Biezen om gauw met haar te komen praten over een andere functie in het ziekenhuis. Later misschien. Maar nu moet ze hier weg, voor ze iemand tegenkomt bij wie ze zich niet groot zal kunnen houden.

Een obese zestiger met een rolkoffer wankelt haar tegemoet, om in

een zo recht mogelijke lijn naar de draaideur en de koelte daarachter te komen. Als hij oogcontact maakt met Chris, houdt hij van schrik in, struikelt bijna en wijkt dan voor haar uit. Met lange passen loopt ze door, terwijl ze haar telefoon uit de zak van haar korte broek trekt. Ze wil Anne bellen, maar haar beste vriendin is zwanger en meestal doodop omdat ze ondanks haar klachten vol blijft doorwerken. Haar vriend Bart bellen durft ze niet, want ze is zo onaardig geweest bij zijn vertrek voor een grote klus in het buitenland dat ze nu niet zomaar haar hart bij hem durft uit te storten. En dan ziet ze het appje van haar moeder: 'Goed nieuws over papa. Hij mag het ziekenhuis uit en gaat morgen verder revalideren in een zorghoeve. Ik stuur je zo de gegevens.' *Wat is in godsnaam een zorghoeve?*

Ze denkt aan haar vader en hoe hij er eergisteren nog bij lag in zijn ziekenhuisbed, na zijn beroerte. Met een half lichaam dat dienstweigert, niet in staat om goed uit zijn woorden te komen. En het ergste was misschien nog wel hoe hij had gehuild toen hij Chris zag binnenkomen. Alexander Griffioen, de rechter die ook over zijn dochter altijd zijn oordeel klaar had, snikkend als een kleine jongen.

Het beeld is genoeg om haar zelfmedelijden even te bedwingen. Lang genoeg om een appje terug te sturen. 'Gelukkig maar. Ik kom morgen langs.' Even overweegt ze om haar moeder te bellen, maar dan steekt ze haar mobiel weer in haar zak. Die moet vandaag echtgenote zijn van een man die net een herseninfarct heeft gehad, en niet ook nog de moeder van een dertiger met een identiteitscrisis. Een crisis die weer in alle hevigheid oplaait als ze een ambulance de hoek om ziet razen, het verkeersplein over, met gillende sirene en blauwe zwaailichten die iedereen laten weten dat hier acute zorg nodig is. De rest van de wereld moet daarom plaatsmaken, wachten en stil blijven staan.

Inclusief Chris Griffioen.

2

Dinsdag 29 juli

Chris parkeert haar oude Saab strak naast een enorme Mercedes, die ruim voorbij de rand van het eigen parkeervak is neergezet. Instappen gaat heel lastig worden voor de eigenaar, maar Chris is niet in de stemming om een andere parkeerplek te zoeken. Daar is haar nacht te onrustig voor geweest. En ze kan de spanning niet van zich afschudden bij het vooruitzicht om haar vader weer zo kwetsbaar in bed aan te treffen.

Als ze naar het hoofdgebouw van zorghoeve De Uyterwaarden loopt, ziet ze dat vrijwel elke auto op de parkeerplaats voor bezoekers een vermogen heeft gekost. Dit is duidelijk het private deel van het Nederlandse zorgstelsel, waar je niet komt met alleen een ziektekostenverzekering. Ze weet inmiddels dat het een soort zorghotel is, waar vrijwel alles mogelijk is voor patiënten die zich liever klanten voelen, en daar ook dik voor willen betalen. Chris is met terugwerkende kracht nog tevredener over haar inparkeeractie. *Patsers*. Maar dan realiseert ze zich met een wee gevoel in haar buik dat een van die patsers haar eigen vader is.

Ze schuift haar zonnebril op haar hoofd, zodat haar rossige krullen opzijvallen, en neemt de voorgevel van het oude landhuis op. Dan valt haar oog op een smaakvol uitgevoerd informatiebord dat aan de rand van de tuin is geplaatst. Dit landhuis uit 1901 is de plek waar De Uyterwaarden ooit begon als een luxe sanatorium voor tuberculosepati-

enten. Het had met het sierlijke houtsnijwerk net zo goed in Zwitserland kunnen staan, behalve dan dat het vanaf deze heuvel een prachtig uitzicht biedt op een bocht in de IJssel. Chris probeert zich een voorstelling te maken van de patiënten van toen, de dames in hun zwierige zomerjurken, de heren met strooien hoedjes op. Eén ding zal toen hetzelfde zijn geweest als nu: zonder geld kwam je er niet binnen.

De echte warmte van de dag moet nog komen, en op een terras aan de oostkant van het gebouw zit een tiental ouderen in de schaduw van perfect bijgehouden leilindes. Een jonge vrouw in een lichtblauw tenue serveert smoothies. Als Chris niet beter wist, dan had ze gedacht dat ze bij een echt hotel aankwam.

Die illusie verdampt zodra ze de andere kant op kijkt. Verderop is een modern gebouw te zien dat ze herkent van de website die ze vanochtend heeft bekeken. Het is de locatie voor dementiezorg. Een zwarte vrouw in een blauwgroene polo ondersteunt een oude man bij het lopen. Het plezier dat die twee hebben, werkt aanstekelijk. De jonge verpleegkundige zingt een vrolijk lied in een taal die Chris niet herkent, en de grijsaard beweegt met zijn hele bovenlijf mee. Hij maakt af en toe oogcontact met de zingende zuster, en die lacht breed terug.

Zodra het tweetal in de buurt van het terras komt, hoort Chris iemand haar stem verheffen.

‘Mariam. Mariam!’

Een vrouw van in de vijftig komt uit de entree tevoorschijn met een afkeurende uitdrukking op haar gezicht. De verpleegkundige is opgehouden met zingen en kijkt verschrikt naar de geagiteerde vrouw, die hetzelfde lichtblauwe tenue draagt als het personeel op het terras. Daaraan zijn kennelijk de medewerkers van de revalidatiezorg te herkennen. Chris blijft op een paar meter afstand staan.

‘Mariam, niet zingen bij het hoofdgebouw!’ En nog iets luider: ‘*No singing!*’

De ogen van de verpleegkundige zijn groot geworden en ze knikt haastig. ‘Oké, Sybilla. Niet zingen.’ Het is aan haar tongval te horen dat ze het Nederlands nog aan het leren is.

‘En niet meer hier bij het terras komen.’ De vrouw in het lichtblauw ziet dat Chris toekijkt. ‘Je moet haar echt alles uitleggen,’ zegt ze en ze rolt met haar ogen.

Chris’ mond valt open bij die opmerking.

‘Nou, toe maar, Mariam, neem hem maar weer mee, die kant uit. Kun je daar weer lekker zingen.’

De toon die ze aanslaat!

Chris kan zich niet langer inhouden. ‘Sorry, hoor, maar hoezo mogen ze hier niet wandelen en zingen?’ Ze loopt naar de bazige vrouw toe. ‘Dit is toch prachtig?’

De grijze man die zonet nog zo ontspannen meezong met zijn begeleidster, straalt nu onrust uit, terwijl Mariam probeert om hem zo stabiel mogelijk om zijn as te laten draaien. Hij wankelt even, maar de verpleegkundige ondersteunt hem op tijd.

Van Sybilla krijgt Chris een gemaakte glimlach terug. ‘Beleid is beleid.’

Chris blijft staan, en frons.

‘Kan ik u verder nog ergens mee helpen?’ Aan de toon hoort Chris dat deze vrouw het niet als vraag bedoelt maar als een uiterst beleefde manier om te zeggen dat ze zich er niet mee moet bemoeien. Ondertussen probeert Mariam de dementerende bewoner nog altijd de goede richting uit te krijgen, maar de man is door alle spanningen om hem heen zelf ook rusteloos geworden, en laat zich slecht aansturen.

Chris weet dat ze zich niet moet laten verleiden tot een zinloze discussie, maar de opgekropte emoties waarmee ze op De Uytterwaarden aankwam, smeken om een uitlaatklep. En de vrouw tegenover haar maakt het bijna onmogelijk om daar niet aan toe te geven.

‘Ik begrijp gewoon niet waarom dit beleid zou zijn? Iedereen kan zien hoe die man genoot van het zingen.’

‘Ja, en het hele terras ook. Dit deel hoort bij de zorghoeve, deze mensen hoeven dit soort dingen niet te zien.’

Chris, hou je in, dit is niet jouw gevecht.

‘Dit soort dingen?’

De vrouw slaakt een zucht en wendt zich dan weer tot Mariam, die

de weerspannige man probeert te verleiden tot de wandeling terug naar de wooneenheid.

‘Mariam. Kom op. Vandaag nog.’

De verontwaardiging die ze voelt bij het neerbuigende toontje dat de vrouw gebruikt tegenover de verpleegkundige is meer dan Chris kan verdragen.

‘Serieus? Is dit hoe jullie hier met personeel omgaan?’

De medewerkster schenkt Chris nog een ijzige blik, en draait zich dan om. Mariam heeft de man inmiddels in beweging gekregen. Het is het moment waarop Chris het los moet laten. Ze weet dat ze dat zou moeten doen, maar het deel van haar dat snakt naar een confrontatie wint het toch.

‘Ik meen het. Wat bezielt u om zo tegen haar te praten?’ zegt ze tegen de achterkant van degene die Mariam Sybilla noemde. ‘En dat zingen? Waarom zou dat nou zo vreselijk zijn voor deze mensen hier?’ De schouders gaan omlaag en Chris hoort de zucht die daarbij ontsnapt. Dan draait Sybilla zich weer om.

‘Denkt u dat zij nog nooit iemand met dementie hebben gezien?’ Chris gebaart naar het terras, waar een aantal gasten inmiddels in de gaten heeft gekregen dat er zich een scène voor de hoofdingang afspeelt.

De medewerkster slaat haar armen over elkaar. ‘Mevrouw, u hoeft niet zo’n toon aan te slaan. Als u een klacht hebt over ons beleid, kunnen we naar binnen gaan –’

‘Ik heb geen klacht over het beleid, ik heb een klacht over u.’

Het lukt de vrouw niet langer haar glimlach vast te houden. ‘Er is geen enkele reden om zo uw stem te verheffen. Dit is niet hoe we op De Uyterwaarden met elkaar omgaan.’ Ze maakt aanstalten om door te lopen naar de hoofdingang, maar Chris is nog niet klaar. Het is net als die keer dat een oudere chirurg alle vrouwelijke arts-assistenten wegzette als domme ganzen, of die keer dat ze het racistische commentaar opving van een stel wielrenners op een terras, of toen haar vader haar broer complimenteerde toen hij tijdens een vakantie hoog in een boom was geklommen, maar haar uitfoeterde toen ze met hetzelfde gemak nog hoger wist te komen.

Het is zo fucking oneerlijk.

‘Ik heb geen idee wie u bent, voor mijn part de directeur, en het kan me ook niet schelen wat voor idiote tarieven die mensen op het terras betaald hebben om hier te komen herstellen, maar dit is geen zorgverlening, en u hoort niet in de zorg thuis. Dit is een schande.’

De ogen van de vrouw schieten vuur. Zonder nog iets te zeggen, loopt ze weg en verdwijnt door de schuifdeuren van de entree. Als de schuifdeuren weer dichtgaan, voelt Chris de woede nog door haar lijf razen. Ze haalt een paar keer diep adem.

Goed gedaan, Chris. Dat was weer heel volwassen van je. Je bent nog niet eens binnen of je hebt jezelf al onmogelijk gemaakt.

En als het haar nou opluchtte... Maar dat doet zo'n uitbarsting bijna nooit. In plaats daarvan kan ze nu ook zelfverwijt toevoegen aan de stapel twijfels en frustraties die ze met zich meedraagt. Ze recht haar schouders en loopt dan zelf ook maar naar de ingang. Het heeft geen zin om het bezoek aan haar vader nog verder uit te stellen. Gemakkelijker zal het niet worden. En zodra ze de receptie in het oog krijgt, weet ze dat wel zeker. Achter de balie zit Sybilla, met een glimlach die alle airconditioning overbodig maakt. *Ook dat nog.*

3

Dinsdag 29 juli

‘Hij vindt het zo fijn dat je er bent.’ Thea Griffioen-Dubois knijpt nog eens in de arm van haar dochter en samen kijken ze naar het op halve kracht functionerende lichaam van haar echtgenoot, die in de rolstoel naast hen zit.

‘Toch, schat?’

Alexander Griffioen maakt een instemmend geluid, en voor de derde keer in het kwartier dat ze nu op de kamer is, ziet Chris een traan over zijn wang lopen. Ze wendt haar blik af. En realiseert zich dan dat ze precies hetzelfde doet als haar vader altijd bij haar emoties heeft gedaan. Wegkijken, tot het moment van ongewenste zwakte weer voorbij is.

Sinds de collegebanken heeft ze zich weinig in herseninfarcten hoeven verdiepen, maar ze had vurig gehoopt dat haar vader na drie weken wel iets verder hersteld zou zijn dan nu. Al is de overplaatsing naar de revalidatiekliniek in elk geval een stap in de goede richting. Zijn linkerkant is vrijwel verlamd, hij is moeilijk te verstaan en hij valt geregeld stil om naar woorden te zoeken. Die komen vaker niet dan wel.

Chris heeft het bezoek van de verpleegkundig specialist net gemist, en dus moet ze het doen met de conclusies die haar moeder heeft getrokken. De medicijnen die haar vader zijn voorgeschreven raadt ze snel genoeg, maar met welke therapie ze haar vader hier willen laten

herstellen, blijft vaag. Daarvoor is haar moeder veel te opgetogen over alle faciliteiten die ze vandaag op De Uytterwaarden heeft ontdekt.

‘En dat zwembad hier. Ongelofelijk, je krijgt meteen zin om er in te gaan, terwijl jij ook wel weet dat ik helemaal geen zwemmer ben.’

‘Is dat een therapiebad?’

Haar moeder kijkt haar aan alsof ze iets raars heeft gezegd. Dan gaat ze door over het restaurant, waar je à la carte kunt eten. Chris laat haar blik door de kamer dwalen. Haar vader heeft een eigen kamer gekregen, maar waarschijnlijk geldt dat voor alle patiënten hier. Het bed is een regulier ziekenhuisbed, maar de stoelen, een tafel en een kast zijn uitgevoerd in een houtsoort die suggereert dat dit een luxe hotelkamer is. Maar Chris kan aan de plaatsing van de meubels en de ruimte rond het bed zien dat er wel degelijk goed is nagedacht over eventuele noodzakelijke ingrepen. De airconditioning zoemt vrijwel onhoorbaar en zorgt voor een aangename temperatuur, en zelfs de alarmbel is niet aan de subtiele vormgeving ontsnapt. Door het raam kan ze de bosrand zien. Zodra Chris haar vader weer aankijkt, en zijn starende blik ontmoet, steken haar onrust en onzekerheid weer de kop op. *Dit hoort niet zo te zijn. Zo is hij niet.*

Haar vader gaat met moeite verzitten in zijn rolstoel. Op dat moment schemert in zijn lichaamshouding dan toch weer de man door die ze heeft leren liefhebben en vrezen.

Misschien is dat het, samen met het opgewreven hout in de kamer, dat haar terugvoert naar die keer dat ze hem thuis in zijn werkkamer had opgezocht. Een gesprek in de werkkamer was nooit een goed idee, en de boodschap die ze kwam brengen was nog minder gunstig. Maar ze kon er niet mee wachten. Ze had geklopt, met groeiend ongeduld gewacht op zijn antwoord en was toen naar binnen gegaan. Ze kan – tien jaar later – nog precies voor zich zien hoe hij bleef lezen in zijn processtukken, hoe hij notitie na notitie maakte, en pas opkeek na haar derde kuchje.

‘Ja?’

‘Ik stop.’ Chris voelt zich alweer warm worden bij de herinnering

aan de woorden die ze er toen uit perste. Het was het ogenblik dat haar vader pas echt goed opkeek van zijn werk. Hij deed zijn leesbril af, leunde naar achteren in zijn leren stoel en fronste.

‘Je stopt?’ Ze hoefde niet eens te zeggen dat ze haar rechtenstudie bedoelde. Daarvoor was haar emotie te zichtbaar, de spanning in die kamer te intens.

‘Ja. Ik heb er lang over nagedacht, en ik denk niet dat ik geschikt ben om jurist te worden. Tot nu toe heb ik alle vakken gehaald, maar ik voel het aan alles, dit is niet mijn toekomst. Het is –’

‘Uitgesloten.’

Eén woord. Hij sprak het uit als een vonnis. Het enige wat ontbrak was de klap van een hamer op het houten bureau. Vervolgens zette hij zijn leesbril op en richtte zijn blik weer op de papieren voor hem, alsof het niet zijn dochter was die daar voor hem stond, met de tranen in haar ogen, trillend van de spanning. Maar ook met haar vuisten gebald. Ze liet zich niet wegsturen. Haar vader was degene die haar min of meer gedwongen had om voor rechten te kiezen, ook al twijfelde ze toen ook al over die keuze. Als ze zich nu zou omdraaien en weg zou lopen, zou ze hem nog altijd die macht over haar laten houden. Ze rechtte haar schouders.

‘Ik stop met rechten. Ik ga me inschrijven voor geneeskunde.’

De pen in zijn rechterhand kwam tot stilstand op het papier. Hij staarde haar aan over de rand van zijn bril.

‘Geneeskunde?’ Hij sprak het woord met diepe afkeuring uit. ‘Wat moet jij nou met geneeskunde? Dokter worden is toch niets voor jou?’

Hij zuchtte diep, en deed zijn bril nog een keer af.

‘Chris, je hebt er nog niet goed over nagedacht. Reinoud had ook zo’n fase, halverwege zijn studie. Maar hij zette door en moet je zien waar hij nu zit. Bij een van de grootste advocatenkantoren van het land.’

Een vergelijking met haar oudere broer, het lievelingetje van haar vader, was wel het laatste waar ze behoefte aan had. Toch kwam het niet als een verrassing. De zin die erna kwam wel.

‘Ik weet wel dat ik van jou zulke verwachtingen niet moet hebben,

maar als je eenmaal je titel hebt, dan zijn er genoeg mooie kansen.'

Niet zulke verwachtingen. Als ze de herinnering loslaat, realiseert ze zich dat er sinds die confrontatie in de studeerkamer bitter weinig veranderd is. Ze heeft altijd tegen die dubbele standaard van haar vader op moeten boksen. Hoe goed ze ook presteert, hoe hard ze ook werkt, het is haar broer die de complimenten krijgt. Bij elke misstap komt uitgerekend zij vol in de schijnwerpers te staan, waar Reinoud zonder commentaar tekort mag blijven schieten.

Het is nu tien jaar later, en ze zou alles geven om die confrontatie nog eens over te kunnen doen. De confrontatie die betekende dat ze nog maanden tegen beter weten in doorploeterde en toen uit pure weerspannigheid drie jaar lang van geen studie meer wilde weten. Ze werd uitgeloofd voor geneeskunde, en besloot ondertussen dan maar te beginnen aan een hbo-studie verpleegkunde. Een keuze die haar vader nog veel erger vond dan de geneeskundestudie die ze uiteindelijk dan toch nog zou volgen.

Chris probeert zich voor te stellen hoe ze zich nu zou opstellen in die situatie. Maar dan realiseert ze zich dat ze daar geen moeite voor hoeft te doen. In feite is de laatste jaren elke ontmoeting met haar vader op een soort reprise van deze confrontatie uitgelopen. Zij is al lang niet meer de dochter die ze toen was. Maar nu is de man die haar vanuit de rolstoel aanstaart plotseling ook niet meer de vader die hij toen was. *Maar wie is hij dan wel? En wat moet ik daarmee?*

Chris gaat verzitten en ziet dan dezelfde brochure die ze op de balie had zien liggen, tijdens haar ijzige maar onvermijdelijke weerzien met die akelige Sybilla. De vrouw had ruim de tijd genomen om de gegevens van haar vader op te zoeken, en dus had Chris de folder toen ook al even in haar hand gehad. Ze pakt het boekje nog maar eens op om ergens anders naar te kunnen kijken dan haar vader. Op de voorkant staat een foto van een witte man, omringd door een groep Afrikaanse kinderen in schooluniform. Chris scant de tekst, terwijl haar moeder doorgaat over de jeu-de-boulesbaan en het verse boeket bloemen op de gang.

Tanzania is een van de armste landen ter wereld. Twee op de drie